

Bókafregnir

Nýlegar orðabækur

Íslensk samheitaorðabók. Ritstjóri: Svavar Sigmundsson. 3. útgáfa, aukin og bætt. Reykjavík: Styrktarsjóður Þórbergs Þórðarsonar og Margrétar Jónsdóttur/Forlagið. 2012. (xiv + 760 bls.) ISBN 978-9979-53-568-3. (Rafræn útgáfa á *Snara* – vefbókasafni: http://snara.is/bls/um/_samh.aspx.)

Nýlega kom út þriðja útgáfa *Íslenskrar samheitaorðabókar* en hún var fyrst gefin út árið 1985 og aftur þremur árum síðar með smávægilegum endurbótum. Það hefur því orðið talsverð bið eftir endurskoðaðri útgáfu samheitaorðabókarinnar. Svavar Sigmundsson er ritstjóri allra þriggja útgáfanna. Auk prentuðu útgáfunnar er fni samheitaorðabókarinnar nú einnig aðgengilegt í vefbókasafninu Snöru.

Engar grundvallarbreytingar hafa verið gerðar á orðabókinni frá fyrri útgáfum og framsetning flettugreina er með sama sniði og áður. Greinarnar samanstanda af uppflettiorði og einu eða fleiri orðum með sömu eða svipaða merkingu, yfirleitt án frekari skýringa. Málfræðilegar- og merkingarlegar upplýsingar eru í algjöru lágmarki og á það jafnt við um uppfletti-orðin og samheitin. Í einstaka tilvikum eru föst orðasambönd tilgreind í flettugreinunum og samheiti eða samsvaranir við þau og einnig eru stundum gefin andheiti uppflettiorðsins. Dæmi um hvort tveggja má t.d. sjá undir **laust** (samböndin *láta laust*, *sofna laust*, *ekki er laust við*, *á lausu* og andheitið *fast*). Í blaðsíðum talið er nýja útgáfan næstum fjórðungi lengri en sú fyrsta en samkvæmt formála hefur flettum fjölgað úr 44 í 48 þúsund þannig að ætla má að einnig hafi verið aukið við einstakar flettugreinar. Framan við meginhluta orðabókarinnar eru birtir formálar allra útgáfanna ásamt skrá um helstu skammstafanir en aftur á móti eru engar leiðbeiningar um uppbyggingu og notkun orðabókarinnar fyrir utan þær upplýsingar sem gefnar eru í einhverjum formálanna þriggja.

Íslensk-ensk, ensk-íslensk vasaorðabók. Ritstjórar: Laufey Leifsdóttir og Una Guðlaug Sveinsdóttir. Reykjavík: Forlagið. 2012. (1037 bls.) ISBN 978-9979-53-567-6.

Þessi orðabók er byggð á tveimur nýlegum orðabókum milli íslensku og ensku, *Íslensk-enskri orðabók* (2009; ritstj. Christopher Sanders o.fl.) og *Ensk-íslensku orðabókinni* (2006; ritstj. Jón Skaptason o.fl.), og má segja að hún sé smækkuð útgáfa af þeim í tvennum skilningi. Eins og nafnið bendir til er hún í litlu broti (þótt hún fari kannski ekki rétt vel í vasa vegna þykktarinnar) og efniviðurinn er minni en í hinum bókunum, um 40.000 uppflettiorð samkvæmt upplýsingum á baksíðu en samanlagt mun flettufjöldinn í hinum bókunum tveimur vera nálægt 64.000. Ensk-íslenski hlutinn er talsvert lengri og efnis-meiri en sá íslensk-enski, m.a. vegna þess að þar eru ítarlegri upplýsingar um málfræðileg atriði „enda gert ráð fyrir að það henti skólafólki best“ eins og segir í formála. Sá hópur virðist helsti markhópur bókarinnar (þótt á baksíðu komi fram að hún sé einnig hentug fyrir almenning) og ljóst er að þar er um íslenska skólanemendur að ræða því allt stoðefni er eingöngu á íslensku (formáli og notkunarleiðbeiningar ásamt skammstöfunum og skýringum í orðsgreinum í báðum hlutum orðabókarinnar). Lauslegur samanburður bendir til þess að styttingar í báðum hlutum felist annars vegar í því að sleppa flettugreinum (gjarnan samsettum og afleiddum orðum sem telja má tiltölulega gagnsæ og/eða óalgeng, t.d. *atkvæðaskipting*, *kauphallarviðskipti*; *local colour*, *localization*) og hins vegar í því að stytta greinar, t.d. með því að fella niður dæmi. Auk þess eru engar framburðarupplýsingar í bókinni öfugt við *Ensk-íslensku orðabókina* þar sem öll uppflettiorð eru hljóðrituð. Stoðefni er líka stillt í hóf – formálinn er stuttur, notkunarleiðbeiningar hnitmiðaðar og skrá um tákni og skammstafanir eru á einni síðu á eftir þeim; sú skrá er þó jafnframt birt innan á kápu (baksíðu) þannig að auðvelt er að finna þær. Aftan við íslensk-enska hlutann er listi yfir sterkar og óreglulegar enskar sagnir og beygingu þeirra.

SignWiki Ísland. Táknmálsorðabók og þekkingarbrunnur. Reykjavík: Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra (SHH): <http://is.signwiki.org/index.php/Forsíða>. (3.964 tákni; 25. febrúar 2013)

Á vegum Samskiptamiðstöðvar heyrnarlausra og heyrnarskertra (SHH) hefur verið rekin vefsíða frá 2011 þar sem aðgangur er að íslenskri táknmálsorðabók auk kennsluefnis, æfinga og annars fróðleiks um íslenska táknmálið. Allt efnið er aðgengilegt í snjallsímum og spjaldtölvum auk hefðbundinna tölva og er því tiltækt þeim sem á þurfa að halda í dagsins önn. Táknnum er jafnt og þétt bætt við orðabókina og þegar þetta er skrifað eru þau tæplega fjögur þúsund. Notendur geta sjálfir lagt til efni og tákni og þeir geta jafnframt gert tillögur um breytingar á því sem þegar er á síðunni.

Hægt er að nálgast táknið í orðabókinni frá nokkrum hliðum. Aðal-

aðgangurinn er eftir íslenskum orðum eða hugtökum sem birtast í heild í stafrófsröð í flokknum „Orðabók A-Ö“ en einnig er hægt að leita að tilteknu hugtaki. Jafnframt má leita að táknum eftir málfræðilegum einkennum þeirra í flokknum „Málfræðileit“; þar byggjast fyrirspurnirnar á þremur sviðum: handformi, myndunarstað og orðflokki og má velja málfræðileg einkenni af einu, tveimur eða öllum þremur sviðunum. Loks er hægt að nálgast táknið eftir undirflokkum, bæði merkingarsviðum (t.d. „Athafnir“ eða „Eldhús og eldamennska“) og málfræðilegum einkennum (t.d. einstökum orðflokkum eða hlutverki, s.s. spurningum).

Hvert táknið í orðabókinni hefur sína síðu þar sem annars vegar er myndband með táknið og hins vegar rammi með ýmiss konar upplýsingum um táknið. Í honum er kyrramynd af táknið og teikningar sem sýna flokkun þess eftir myndunarstað og handformi. Þar fyrir neðan eru málfræðilegar upplýsingar um táknið í orðum (orðflokkur, myndunarstaður og handform) og auk þess efnisflokkur, upplýsingar um munnhreyfingar og vísun til skyldra tákna sem finna má í orðabókinni. Alls staðar eru tenglar þannig að hægt er að nálgast önnur tákni af sama flokki, t.d. öll tákni með sama handform eða í sama efnisflokki.

Rit um orðabókafræði

Eaker, Birgit, Lennart Larsson og Anki Mattisson (ritstj.). *Nordiska studier i lexikografi 11*. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Lund 24–27 maj 2011. (Skrifter utgivna af Nordiska föreningen för lexikografi. Skrift nr 12.) Lund: NFL, Språkrådet i Norge og Svenska Akademiens ordboksredaktion. 2012. (628 bls.) ISBN 978-91-85333-42-4. ISSN 083-9313.

Bókin er ráðstefnurit frá elleftu norrænu orðabókafræðiráðstefnunni sem haldin var í Lundi vorið 2011. Þar eru birtar rúmlega fimmtíu greinar sem byggðar eru á fyrirlestrum sem haldnir voru á ráðstefnunni, þ. á m. fyrirlestrum þriggja boðsfyrirlesara – Godelieve Laureys frá Gent í Belgíu („Mot en hållbar lexikografi – En balansgång mellan återanvändning och förnyelse“), Bo Ralph frá Gautaborg („Biskopar, ordböcker och verkligheten – Vad är lexikografihistoria bra för?“) og John Simpson frá Oxford, forstöðumanns við Oxford English Dictionary („What has the *OED* become?“). Aðrar greinar, sem flestar eru skrifaðar af norrænum orðabókafræðingum, birta gott yfirlit yfir orðabókaverkefni sem unnið er að á Norðurlöndum og ýmis viðfangsefni sem fólk þarf að kljást við í því sambandi. Allmargir íslenskir fræðimenn eiga greinar í ritinu og endurspegla viðfangsefni þeirra fjölbreyttna í bókinni almennt: Kristín Bjarnadóttir fjallar um beygingargagnagrunn og tengingu hans við rafræna orðabók; Helgi Haraldsson skrifar um íslensk-tékkneska/tékknesk-íslenska orðabók sem hann er með í

smíðum ásamt Mörtu Bartošková í Prag; Gunnlaugur Ingólfsson ritar grein um fyrstu prentuðu íslensku orðabækurnar; Jón Hilmar Jónsson fjallar um atviksorð og atviksliði og meðhöndlun þeirra í orðabókum; Guðrún Kvaran skrifar um nokkur óprentuð íslensk orðabókahandrit frá 18. og 19. öld sem heimildir fyrir sögulegar orðabækur; loks fjalla Halldóra Jónsdóttir og Þórdís Úlfarsdóttir um hina nýju ISLEX-veforðabók sem hefur íslensku sem viðfangsmál og nokkur norræn markmál. ISLEX-orðabókin kemur einnig við sögu í grein Ylva Hellerud sem fjallar um tvímálaorðabækur frá sjónarhóli þýðanda og í grein þeirra Margunn Rauset, Önnu Helgu Hannesdóttur og Aldísar Sigurðardóttur („Ein-, to- eller fleirspråkleg ordbok?“), en allir þessir höfundar hafa komið að ritstjórnarvinnu í verkinu.

Fjeld, Ruth Vatvedt, og Julie Matilde Torjusen (ritstj.). *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress*. Oslo: Department of Linguistics and Scandinavian Studies, UiO. (xii + 244 bls.) ISBN 978-82-303-2095-2. (Einnig á vefnum: http://www.euralex.org/proceedings-toc/euralex_2012/).

Fimmtánda ráðstefna EURALEX, evrópskra samtaka orðabókafræðinga, var haldin í Osló sumarið 2012 og samhliða var gefið út ráðstefnurit. Það er tvískipt. Annars vegar er prentað rit þar sem birtar eru greinar boðsfyrirlesaranna ásamt útdráttum úr öðrum fyrirlestrum, kynningum á hugbúnaði og veggspjöldum. Hins vegar er rafræn útgáfa sem bæði fylgir ritinu á minnislykli og er birt á vefsíðu EURALEX-samtakanna en þar má nálgast greinar úr öllum fyrirlestrum sem haldnir voru á þinginu.

Meginþema ráðstefnunnar var *Orðabókafræði og þjóðarímynd* („Lexicography and National Identity“) en auk þess var sjónum sérstaklega beint að eftirtöldum sex sviðum: (1) Frumbyggjamál og orðabókafræði; (2) Málheildir og orðabókafræði; (3) Orðabókafræði í máltækni; (4) Margmála orðabókafræði; (5) Orðabókafræði og kenningar í merkingarfræði; (6) Íðorðafraði, sérfræðimál og orðabókafræði; (7) Skýrslur um orðabókarverk og orðfræðileg verkefni. Öll þessi efni endurspeglast í útdráttum og greinum sem birt eru í ráðstefnuritinu. Fimm boðsfyrirlestrar voru fluttir á þinginu og efni þeirra tengist ofantöldum þemum. Eins og áður segir birtast greinar unnar upp úr þeim í prentaðri útgáfu ráðstefnuritsins. Framlag Ole Henrik Magga nefnist „Lexicography and indigenous languages“ og fjallar um samísku og samískar orðabækur. Arnfinn Muruvik Vonen ræðir norsk ritmálsafræði í greininni „Diversity and democracy: written varieties of Norwegian“. Grein Bolette Sandford Pedersen hefur titilinn „Lexicography in Language Technology (LT)“ og snýst um tengsl orðabókafræði og máltækni. Michael Rundell fjallar um orðabókagerð og kenningar í orðabókafræði undir yfirskriftinni „It works in practice but will it work in theory? The uneasy relationship between lexicography and matters theoretical“. Loks gerir Gilles-Maurice de Schryver grein fyrir straumum og stefnum í orðabókafræði í grein sem

nefnist „Lexicography in the Crystal Ball: Facts, trends and outlook“ þar sem hann styðst við greiningu á umfjöllunarefnum á fyrri ráðstefnum EURALEX. Útdráttir úr erindum eru allir prentaðir í bókinni og þar er þeim raðað eftir efnisflokkum sem svara n.v. til þeirra þema sem talin voru að ofan. Aftan við þá er efnisorðaskrá og skrá yfir alla höfunda. Eins og áður sagði verður að nálgast greinar úr flestum fyrirlestrunum í rafrænni útgáfu ráðstefnuritsins eða á vefsíðu samtakanna.

Granger, Sylviane, og Magali Paquot (ritstj.). *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press. 2012. (xiii + 517 bls.) ISBN 978-0-19-965486-4.

Hér er á ferðinni nýtt greinasafn um stöðu rannsókna og þróunar í rafrænni orðabókafræði, þ.e.a.s. notkun tölvutækni við skipulagningu, gerð, dreifingu og notkun orðabóka. Ritstjórnarnir starfa báðir við háskólann í Louvain í Belgíu og höfundar greinanna níttján sem birtar eru í safninu eru starfandi orðabókafræðingar við háskóla, rannsóknarstofnanir og fyrirtæki, aðallega í Evrópu en sumir koma frá Suður-Afríku og Kanada.

Annar ritstjórnanna, Sylviane Granger, skrifar ítarlegan inngang að safninu þar sem hún fjallar um rafræna orðabókafræði eins og hún birtist í ritinu og þær róttæku breytingar sem hafa orðið í greininni frá því að tölvutækni var fyrst innleidd við orðabókagerð. Þar telur hún sex nýjungar skipta mestu máli fyrir þróun orðabókafræði og úrlausnarefni á því sviði í nánustu framtíð: (1) tilkomu málheilda og notkun þeirra; (2) meiri og betri heimildir en áður; (3) mikilvægi aðgengis að efni orðabóka; (4) aðlögun að ólíkum þörfum; (5) samruna orðabóka og annarra málgagna; (6) aðkomu notenda að orðabókagerð. Auk þess gerir hún grein fyrir ritinu og greinunum sem þar birtast og loks dregur hún saman helstu þræði og gefur stutt yfirlit yfir mikilvægustu verkefni á sviði rafrænnar orðabókafræði á næstu árum.

Greinunum er skipað í þrjá nokkurn veginn jafnstóra hluta. Í þeim fyrsta, „Lexicography at a watershed“, eru greinar sem fjalla um gögn og tól til orðabókagerðar og áhrif þeirra á hugmyndir og kenningar í orðabókafræði. Sá næsti hefur yfirskriftina „Innovative dictionary projects“ og þar er gerð grein fyrir orðabókaverkefnum sem fela í sér ýmiss konar nýjungar, m.a. með samruna við annars konar málöggn og heimildir. Í þriðja hlutanum, „Electronic dictionaries and their users“, er áherslan síðan á orðabókanotendur og orðabókanotkun við ólíkar aðstæður. Í lok bókarinnar eru svo gagnlegar skrár um heimildir, höfunda og atriðisorð.

Meðferð íslensku fyrr og síðar

Stefán Pálsson, Anton Kaldal Ágústsson, Gunnar Vilhjálmsson og Steinar Ingi Farestveit. *ð ævisaga*. Reykjavík: Crymogeoa. 2012. (199 bls.) ISBN 978-9935-420-26-8.

Í bókinni er rakinn uppruni og saga bókstafsins *ð* sem er einn af hinum sér-íslensku stöfum í stafrófinu þótt ekki sé hann heimafenginn í upphafi heldur kominn úr engilsaxneskri rithefð á árdögum ritaldar á Íslandi. Sjónarhornið er einkum á notkun hans í íslensku ritmáli fyrr og síðar, hvarfi hans í upphafi prentaldar og endurupptöku á 19. öld. Það var ekki síst Rasmus Kristian Rask sem stuðlaði að endurvakningu *ð*-sins á þeim tíma og ekki voru allir samtímamenn hans jafnsannfærðir um nauðsyn bókstafsins og ágæti. En ekki er einungis staldrað við sögu og málsögu heldur er einnig fjallað um bókstafinn *ð* frá leturfræðilegu sjónarmiði, gerð grein fyrir grafískum einkennum hans og glímunni við að fella hann að latneskum leturgerðum fyrr og síðar og loks baráttunni um að fá hann tekinn upp í alþjóðlega leturstaðla. Höfundar bókarinnar koma úr ólíkum áttum, einn þeirra er sagnfræðingur og hinir þrír grafískir hönnuðir, og stuðlar það eflaust að því hvað farið er víða í umfjölluninni. Bókin er ríkulega myndskreytt og allur ytri umbúnaður hennar ber þess merki að þar áttu hönnuðir hlut að máli. Það vekur líka athygli að hún er gefin út af forlagi sem er ekki síst þekkt fyrir útgáfu myndlistar- og ljósmyndabóka enda er hinn sjónræni þáttur ekki síður mikilvægur þáttur í ritinu en textinn.

Eiríkur Rögnvaldsson, Kristín M. Jóhannsdóttir, Sigrún Helgadóttir og Steinþór Steingrímsson. *Íslensk tunga á stafrænni öld / The Icelandic Language in the Digital Age*. (Hvítbókaröð METANET.) Berlin/Heidelberg: Springer Verlag. 2012. (73 bls.) ISBN 978-36-42301-73-5. ISSN 2194-1416.

Rit þetta er svonefnd *hvítbók* sem gefin er út í tengslum við verkefnið METANET, sem Íslendingar og aðrir Norður-Evrópubúar eiga aðild að undir merkjum METANORD, og útgáfa hennar er kostuð af áætlunum Evrópusambandsins í upplýsinga- og samskiptatækni. Hafa sambærileg rit verið gefin út fyrir önnur tungumál í álfunni. Tilgangurinn með þessum ritum er að lýsa stöðu málanna og möguleikum gagnvart nýjungum í upplýsingatækni og gera grein fyrir því sem unnið hefur verið í máltækni fyrir viðkomandi tungumál. Þar er stuðst við samræmd viðmið til þess að meta ýmsa þætti í stöðu mála á því sviði. Ritið skiptist í fimm meginkafla. Að loknum yfirlitskafla er fyrst fjallað um hættur sem steðja að tungumálinu í stafrænum heimi, í næsta kafla er stutt lýsing á helstu einkennum íslensks máls og málsamfélags, þar á eftir er kafla sem fjallar um máltækni fyrir íslensku þar sem gerð er grein fyrir því sem þegar hefur verið unnið á því sviði og loks er kafla sem segir frá METANET. Til þess að kanna

stöðu máltækni á Íslandi voru fjórir þættir athugaðir sérstaklega: Talvinnsla, vélpýðingar, textagreining og málföng. Niðurstaðan var sú að þrátt fyrir það sem áunnist hefur undanfarinn áratug standi íslenska höllum fæti á öllum þessum sviðum í samanburði við önnur Evrópumál því hún fellur alls staðar í flokkinn „Lítill/enginn stuðningur“ ásamt (mismörgum) öðrum málum sem tiltölulega fáir tala. Bókin er tvímála því textinn er bæði á íslensku og ensku og henni er því bæði beint inn á við – til stjórnvalda og almennings á Íslandi – og út á við, ekki síst til samstarfsaðila innan verkefnisins.

Ný bók um færeyskt málsamfélag

Jógvan í Lon Jacobsen. *Ærligt talt, who cares? En sociolingvistisk undersøgelse af holdninger til og brug af importord og afløsningsord i færøsk.* (Moderne importord i språka i Norden XIII.) Oslo: Novus forlag. 2012. (324 bls.) ISBN 978-82-7099-682-7.

Bók Jógvans í Lon Jacobsen er þrettánda ritið í ritröðinni „Moderne importord i språka i Norden“ þar sem gerð er grein fyrir niðurstöðum stórrar sam-
anburðarránnsóknar á aðkomuorðum í Norðurlandamálum, notkun þeirra og viðhorfum málnotenda til erlendra áhrifa. Einkum var unnið að því verkefni á árunum 2000–2005. (Veturlíði Óskarsson ritaði umsögn um ritröðina í *Orð og tungu* 14/2012.) Ritið er dönsk þýðing á doktorsritgerð Jógvans frá 2008 með smávægilegum endurbótum. Í henni rannsakaði hann viðhorf færeyskra málnotenda til erlendra áhrifa, einkum aðkomuorða, í færeysku og beitti til þess ólíkum aðferðum (skoðanakönnun, viðtölum og svonefndu grímuprófi) eins og gerð er grein fyrir í ritinu. Í ritinu er fjallað ítarlega um niðurstöður færeysku ránnsóknanna og þær eru jafnframt bornar saman við niðurstöður sambærilegra ránnsóknna í öðrum norrænum málsamfélögum, þ. á m. á Íslandi. Niðurstöðukaflinn er bæði birtur á dönsku og ensku.

Mál og málvísindi

Herbst, Thomas, Susen Faulhaber og Peter Uhrig (ritstj.). *The Phrasological View of Language. A Tribute to John Sinclair.* Berlin/Boston: De Gruyter Mouton. 2011. (xii + 324 bls.) ISBN 978-3-11-025688-8.

Þetta rit er greinasafn sem gefið var út til heiðurs og í minningu breska málvísindamannsins John McHardy Sinclair (1933–2007) og á rætur að rekja til málþings sem haldið var í tilefni þess að hann var gerður að heiðursdoktor við háskólann í Erlangen í Þýskalandi 2007. Yfirskrift málþingsins var *Chunks in Corpus Linguistics and Cognitive Linguistics*. Sinclair lést áður en til málþingsins kom og þannig varð bókin, sem geymir greinar sem byggjast á

erindum sem þar voru haldin, að minningarriti. Efni greinanna ber svip af áhugasviðum Sinclair innan málvísindanna. Hann var prófessor í ensku við háskólann í Birmingham og er líklega þekktastur fyrir að vera helsti hugmyndasmiður og aðalritstjóri COBUILD-orðabókarinnar sem kom út 1987 og markaði tímamót í orðabókagerð á fleiri en einn veg. Þetta var t.d. fyrsta orðabókin sem var samin algjörlega á grundvelli afmarkaðrar málheildar (COBUILD = *The Collins Birmingham University International Language Database*) en Sinclair stjórnaði gerð hennar og var þannig einn af frumkvöðlum gagnamálfræðinnar (e. *corpus linguistics*). Þriðja áhugasvið Sinclair sem setur svip sinn á ritið er orðræðugreining (e. *discourse analysis*) og málnotkun.

Greinunum í ritinu er skipað í fjóra flokka. Í fyrsta hluta eru, auk formála, tvær greinar sem fjalla um viðfangsefni og feril Sinclair, önnur eftir Michael Stubbs og hin eftir Stig Johansson (sem sjálfur féll frá áður en bókin kom út). Í öðrum hluta eru sex greinar sem tengjast hugtakinu orðastæða (e. *collocation*) á ýmsan hátt, bæði frá hagnýtu og fræðilegu sjónarhorni. Þriðji hlutinn geymir fjórar greinar um tilbrigði og málbreytingar og í fjórða og síðasta hlutanum eru þrjár greinar sem tengjast gagnamálfræði og notkun málheilda, einkum við greiningu á föstum orðasamböndum.

Andersen, Gisle (ritstj.). *Exploring Newspaper Language. Using the web to create and investigate a large corpus of modern Norwegian*. (Studies in Corpus Linguistics 49.) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2012. (356 bls.) ISBN 978-90-272-0354-0.

Þetta greinasafn fjallar um gerð málheildar með norskum dagblaðatextum á vefnum. Í ítarlegum inngangskafla þeirra Gisle Andersen og Knut Hofland er fjallað um byggingu norsku dagblaðamálheildarinnar sem hófst 1998 (*Norsk avis-korpus*; sjá <http://avis.uib.no/>). Textarnir eru sóttir sjálfvirkt frá degi til dags í vefútgáfur norskra blaða. Í innganginum er jafnframt gerð grein fyrir ritinu og tilgangi þess sem er bæði að lýsa aðferðum og tólum, sem þróuð hafa verið í tengslum við verkefnið, og að kynna niðurstöður rannsókna sem byggja á málheildinni. Í fyrri hluta bókarinnar eru sex greinar um aðferðir og tól til þess að nýta vefinn til þess að setja saman málheild. Þar er fjallað um málfræðilega og setningafræðilega mörkun textanna og tól sem nýta má til slíkrar greiningar, um orðasambönd í textunum, um sjálfvirka flokkun eftir umræðuefnum og um aðferðir til þess að bera kennsl á ensk aðkomuorð í textunum. Í síðari hlutanum eru átta greinar þar sem sagt er frá málrannsóknum sem byggjast á málheildinni, þ. á m. um athugun á aðlögun aðkomuorða, um nýyrði í nútímanorsku, um samsetningar með liðnum *aske* á ákveðnu tímabili í kjölfar gossins í Eyjafjallajökli og um myndhverfingar sem tengjast rými og áttum. Höfundar greinanna eru flestir vel þekktir norskir málvísindamenn, einkum á sviði gagnamálfræði og máltækni en einnig orðabókafræði.

Kortmann, Bernd, og Johan van der Auwera (ritstj.). *The Languages and Linguistics of Europe. A Comprehensive Guide*. (The World of Linguistics 1.) Berlin/Boston: De Gruyter Mouton. 2011. (xviii + 911 bls.) ISBN 978-3-11-022025-4.

Petta mikla greinasafn um mál og málvísindi í Evrópu er fyrsta ritið í ritröð um heim málvísindanna (áætlað er að næstu tvö rit, um frumbyggjamál í Suður-Ameríku og mál og málvísindi í Ástralíu, komi út 2013). Ritstjórnarnir gera grein fyrir ritinu í formála en síðan er það samsett af fjölda greina eftir evrópska málvísindamenn. Ritinu er skipt í fimm meginhluta. Í þeim fyrsta eru fjórtán greinar um málgerð (e. *typology*) evrópskra tungumála sem töluð eru allt austur að Úralfjöllum og Kákasus. Þær fjalla ýmist um málfræðileg einkenni tiltekinna málaætta (t.d. keltneskra og germanskra mála) eða einstakra mála (t.d. albönsku og basknesku) frá samtímalegu sjónarhorni. Síðasta greinin í þessum hluta fjallar svo um evrópsk táknmál. Næsti hluti fjallar um svæðisbundna málgerð og máltengsl og skiptist hann í fjóra undirflokkka: „Areal typology“ með fjórum greinum um tiltekin málsvæði, þ. á m. Balkanskaga og Miðjarðarhafssvæðið; „Language contact“ með fimm greinum um máltengsl á ákveðnum svæðum, þ. á m. grein eftir finnska málvísindamanninn Jan-Ola Östmann um Norður-Evrópu, einkum Norðurlönd; „Minority languages“ með tveimur greinum – annars vegar um gömul minnihlutamál í Evrópu og hins vegar um innflytjendamál í álfunni; og loks „Non-standard varieties“ með þremur greinum sem fjalla á einn eða annan hátt um mállýskur, staðalmál og mállýskutengsl. Í þriðja hluta eru greinar um málpólitík og málstefnu í Evrópu. Þar eru átta greinar sem fjalla um slík efni frá ýmsum hliðum, t.d. út frá máltengslum í tví- eða fjöltyngdum málsamfélögum, frá femínískum sjónarhóli og með hliðsjón af enskum áhrifum á önnur Evrópumál. Fjórði hluti bókarinnar geymir sömuleiðis átta greinar og þær fjalla um sögu evrópskra tungumála. Þar er m.a. fjallað um áhrif fólksflutninga á málalandslag Evrópu, fjöltyngd heimsveldi og áhrif þeirra á sögu álfunnar (Habsborgararíkið, Ottómanaveldið, Rússneska keisaradæmið og Sovétríkin) og samband tungumáls og myndunar þjóðríkja. Í fimmta og síðasta hlutanum er svo sjónum beint að ástundun og þróun málvísinda og málrannsókna í Evrópu. Þar eru fimm greinar. Sú fyrsta fjallar um rannsóknarhefðir fram til 18. aldar og sú næsta um málrannsóknir og kenningar í málvísindum á 19. öld. Þrjár síðustu greinarnar fjalla um þrjár útbreiddar stefnur í málvísindum á 20. öld og ástundun þeirra í Evrópu: strúktúralisma eða formgerðarstefnu, fúnksjónalisma og generatíf málvísindi. Bókinni lýkur með ítarlegum atriðisorðaskrár yfir tungumál og málbrigði, nöfn og efnisatriði.

